

Beteckning: HRV:C10:4

Institutionen för humaniora och samhällsvetenskap

Tro, kön och kärlek

En undersökning av fyra prästers uppfattningar om Svenska kyrkans beslut om att viga samkönade par

Mårten Dahlrot
Januari 2010

C-uppsats, 15 högskolepoäng
Religionsvetenskap

Religionsvetenskap med inriktning mot kultur och identitet C
Handledare: Sten O. Karlsson

ABSTRACT

Dahlrot, M. Tro, Kön och Kärlek. En undersökning av fyra prästers uppfattningar om Svenska Kyrkans beslut om att viga samkönade par. Högskolan i Gävle, Institutionen för humaniora och samhällsvetenskap, 2010.

Denna uppsats är en hermeneutisk och queerteoretisk undersökning av fyra prästers uppfattningar om Svenska kyrkans beslut om att viga samkönade par. Materialet är insamlat genom kvalitativa intervjuer. Jag har utgått från frågeställningarna: Vilka ståndpunkter har informanterna i frågorna om vigsel och äktenskap och hur motiverar de dessa? Hur resonerar informanterna kring frågorna om vigsel och äktenskap? Vad anser informanterna om Svenska kyrkans behandling av frågorna om vigsel och äktenskap? Vad tror informanterna att de beslut som kyrkomötet fattade den 22 oktober beträffande vigsel och äktenskap kommer att leda till? Resultatet visar att skapelseologi, tradition och heteronorm är centralt för de två informanter som är emot beslutet. De tycker också att kyrkan behandlat frågan illa. För de informanter som är för beslutet utgör olika typer av kärleksmotiv samt hermeneutiskt medvetna tolkningar grunden för deras uppfattningar.

Nyckelord: Homosexualitet, heteronormativitet, kärleksbudet, präster, samkönade, skapelseordning, Svenska kyrkan, vigsel, äktenskap.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INLEDNING	4
Syfte och frågeställningar	4
TEORI	4
METOD OCH MATERIAL	5
Metod	5
Urval och tillvägagångssätt	5
Analysmetod	6
Material	8
Tidigare forskning	8
Disposition	8
BAKGRUND	8
Historik över Svenska kyrkans syn på homosexualitet	9
Beslutsberedningen	10
Beslutsunderlaget	10
UNDERSÖKNING OCH ANALYS	12
Perspektiv på Skapelse- och bibelteologi	12
Resonemang med Skapelsen som utgångspunkt	15
Resonemang med Kärleken som utgångspunkt	18
Övriga resonemang	23
Perspektiv på Vigselrätt	25
Perspektiv på Beslutsfattandet	27
Perspektiv på Tradition	30
Perspektiv på Ekumenik	32
Perspektiv på Beslutets följder	33
Barnperspektiv	34
SAMMANFATTNING	35
KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	37
Källor	37
Litteratur	37
Skrivelser och yttranden	37
Internetkällor	37
Övriga källor	38

INLEDNING

Den 22 oktober 2009 beslutade Svenska kyrkan att som första nationalkyrka i världen viga samkönade par. Detta beslut antogs med betydande majoritet av ett kyrkomöte som till stor del består av politiska grupperingar och som bara 12 % av Svenska kyrkans medlemmar varit med och röstat fram. Sju av fjorton biskopar reserverade sig mot beslutet. Både beslutet och behandlingen av detsamma kritiserades internt och många menade att den teologiska bearbetningen av frågan var undermålig. Allt detta väckte hos mig frågan om hur folk inom kyrkan faktiskt såg på beslutet. Och som det mest intressanta framstod uppfattningarna hos dem som i sitt yrkesutövande var tvungna att förhålla sig till beslutet, nämligen präster.

Därför beslöt jag att denna uppsats skulle få bli en intervjuundersökning av prästers uppfattningar, tankar och resonemang kring äktenskapsfrågan. Och för att frågan skulle få belysas från mer än ett perspektiv bestämde jag mig för att intervjua fyra präster, två som var positiva till kyrkans beslut och två som var negativa.

Syfte och frågeställningar

Syftet med uppsatsen är att undersöka hur fyra präster inom Svenska kyrkan resonerar kring de frågor som aktualiserades i samband med att Svenska kyrkan skulle fatta beslut om vigsel och äktenskap efter att den nya äktenskapslagstiftningen trätt i kraft den 1 maj 2009.

Mina frågeställningar är följande:

- Vilka ståndpunkter har informanterna i frågorna om vigsel och äktenskap och hur motiverar de dessa?
- Hur resonerar informanterna kring frågorna om vigsel och äktenskap?
- Vad anser informanterna om Svenska kyrkans behandling av frågorna om vigsel och äktenskap?
- Vad tror informanterna att de beslut som kyrkomötet fattade den 22 oktober beträffande vigsel och äktenskap kommer att leda till?

TEORI

Som teoretisk utgångspunkt i min analys har jag använt mig av queerteori. I Fanny Ambjörns-sons bok *Vad är Queer* (2006) definieras queerteori som ”ett antal olika perspektiv på kultur, samhälle och identitet” för vilka det gemensamma är att ”de intresserar sig för föreställningar

om normalitet och avvikelse”. Mer specifikt rör det sig om normer och avvikelser beträffande genus och sexualitet och framför allt den normerande heterosexualiteten. Man utgår från att heterosexualitet är ”kulturellt, socialt och historiskt skapad” och undersöker hur denna heteronormativitet - eller heterosexualitetsnorm - skapas, fungerar och upprätthålls (Ambjörnsson, 2006, s. 52). Ett queerteoretiskt perspektiv är i denna uppsats relevant att anlägga för att queerteorin utgör ett redskap för att kritiskt granska den heteronorm som kyrkan traditionellt sett utläst ur bibelmaterialet. Dessutom behandlar min undersökning äktenskapet som i alla tider varit en heteronormativ företeelse. Vid sidan om detta är queerteorin också ett värdefullt redskap vid analysen av de icke heteronormativa bibelförståelser som mina två andra informanter gjort.

METOD OCH MATERIAL

Metod

Jag har valt att i min undersökning använda mig av en kvalitativ metod. Detta för att jag ville ha djupgående beskrivningar av mina informanternas uppfattningar. En kvalitativ metod har därför varit lämplig då denna innebär en möjlighet att komma nära informanten och få utförliga svar. En direkt jag-du-relation ger också möjlighet till en större förståelse för informanternas sätt att tänka och resonera. Den kvalitativa intervjuformen ”är den intervjuform där forskaren utövar den minsta styrningen vad gäller intervjupersonerna” (Holme, s.99). Genom att jag använt mig av en sådan här intervjuform har intervjupersonerna själva kunnat påverka samtalet och utveckla sina resonemang och tankar i riktning mot de aspekter som är viktiga för dem. För att uppnå detta har jag försökt anta rollen som intresserad lyssnare. Intervjuformen möjliggör också följdfrågor och jag har använt mig av sådana för att få intervjupersonerna att utveckla sina resonemang och för att uppnå större förståelse.

När jag redovisar resultaten av min undersökning i avsnittet *Undersökning och analys* kommer jag för bästa möjliga förståelse att använda mig av rikligt med direkta citat (Holme, 2005, s.93).

Urval och tillvägagångssätt

Jag har intervjuat fyra präster. Två av dessa mina informanter fick jag kontakt med genom att skicka mail till samtliga präster i församlingarna i mitt närområde. Då alla de präster som svarade var positiva till beslutet nödgades jag aktivt söka efter präster som var negativa till detsamma. Detta gjorde jag genom att skicka mail till prästerna i ytterligare några församling-

ar och i dessa förklara att jag sökte präster som var negativa till beslutet. Inte heller detta resulterade i svar från några sådana, men väl i ett tips om två präster som antogs vara negativa till beslutet. Dessa kontaktade jag sedan per telefon och när de bekräftade sin hållning i frågan bokade vi in möte. Svårigheten med att hitta präster som var negativa till beslutet gjorde att jag inte kunde få en jämn könsfördelning bland informanterna. Därför är tre av dessa män och en kvinna. Samtliga är utvalda på kriterium av deras respektive uppfattningar om det beslut som uppsatsen behandlar samt att de tillhör församlingar i mitt närområde. Anledningen till att jag valde att intervjua präster var att jag inom denna yrkeskår hoppades finna sakkunniga och välreflekterade uppfattningar i det ämne jag valt att undersöka. Det faktum att präster i sitt yrkesutövande direkt berörs av beslutet antog jag skulle hänga ihop med ett engagemang och intresse för ämnet.

Intervjuerna har alla gjorts på platser mina informanter själva föreslagit, detta för att intervjuerna skulle förläggas till platser där informanterna kände sig bekväma och avslappnade. Det har i samtliga fall rört sig om lokaler disponerade av informanternas respektive församlingar. De frågor jag utgick ifrån i intervjuerna (se bilaga 1) fick informanterna ta del av i förväg och jag har jag ställt dem i mån det har behövts. I vissa fall har ett resonemang lett över till ett annat så att frågor blivit besvarade innan jag hunnit ställa dem. Jag har ställt följdfrågor för att förmå informanterna att utveckla, fördjupa och, någon gång, förtydliga resonemang.

Av respekt för informanternas integritet använder jag mig i uppsatsen av fingerade namn. Av samma skäl kommer jag inte heller att ange deras ålder. Av anonymitetsskäl kommer jag inte att ange deras positioner inom kyrkan.

Beträffande min egen förförståelse är det relevant att påpeka att jag själv inte är kristet troende. Eftersom jag inte är det anser jag mig inte kunna hysa några uppfattningar om vad som är inomkyrkligt rätt eller fel i de aktuella frågorna. Precis som de präster jag intervjuat ställer jag mig positiv till den nya äktenskapslagstiftning som trädde i kraft den första maj 2009.

Analysmetod

Den analysmetod jag i uppsatsen har använt mig av är hermeneutisk och det verk jag lutat mig mot i min tolkning redogör framför allt för Paul Ricœurs hermeneutik. Denna ”kan ses som ett försök att möjliggöra en samverkan mellan [...] författar-, text- och läsarbetonade tolkningsperspektiv”. Ricœurs uppfattning är att alla dessa perspektiv ”ingår som moment i samma kommunikations- och tolkningsprocess” (Vikström, 2005, s.44).

Jag har tolkat mina intervjuer biografiskt i den mening att jag försökt att i så stor utsträckning som möjligt komma åt intervjupersonernas egna intentioner. Min egen roll som texttolkare har jag alltså försökt minska ner för att komma så nära informanternas avsedda mening som möjligt. Att mina tolkningar ändå i någon mån förblir subjektiv kan man inte komma ifrån.

Detta sätt att närma mig intervjuerna bygger förstås på antagandet att intervjupersonernas intentioner har kunnat komma till uttryck i intervjuerna. För att förstå dessa intentioner har ett textbetonat tolkningsperspektiv varit viktigt. Jag har sökt ta fasta på intratextuella relationer mellan olika utsagor och relaterat dessa till helheten för att förstå vad i texterna (eller intervjuerna) som är det mest centrala, vilka tolkningar som är centrala i informanternas tänkande och vilka tolkningar dessa tolkningar leder till. Det man brukar kalla den hermeneutiska spiralen kan användas som en träffande bild för hur den förståelseprocess som jag genomgått sett ut. Mer specifikt har det handlat om att förstå helheten i ljuset av delarna och vice versa för att få en så god förståelse som möjligt av vad mina informanter genom intervjuerna försökt delge mig.

Till detta kommer att jag även relaterat de olika intervjuerna till varandra på ett komparativt sätt. Komparativa metoder används ”för att söka likheter och olikheter mellan texter” (Vikström, 2005, s.67) och genom detta har intervjuerna kunnat belysa varandra. Detta dels genom att liknande resonemang kunnat kasta ljus över varandra, men också genom att kontrasterande uppfattningar kan tydliggöra varandra.

Det jag varit ute efter är hur informanternas uppfattningar är uppbyggda, hur de ser ut och hänger ihop. För detta har det på sina ställen varit nödvändigt att undersöka intertextuella förhållanden och i sammanhanget har naturligtvis Bibeln stor roll. För att förstå deras tolkningar bättre har jag därför vänt mig till de Bibelberättelser de hänvisar till.

Hermeneutiken har för mig dessutom varit ett verktyg vid förståelsen av hur mina informanter tolkat olika Bibeltexter. I den mån detta har varit fruktbart har jag sökt relatera informanternas tolkningar till olika hermeneutiska tolkningsperspektiv. De hermeneutiska tolkningsperspektiven och deras terminologi har då använts för att belysa de olika tolkningarna. I detta sammanhang har även andra hermeneutiska modeller än Ricœurs varit till stor hjälp.

Jag kommer i uppsatsen att väva in analysen av resultaten i själva redovisningen av dessa. Detta för att få ett mer dynamiskt textflöde och för att underlätta för läsarens förståelse, men också för att jag funnit det mest praktiskt att göra på det sättet.

Material

Det material som jag har använt mig av i arbetet med denna uppsats kan delas in i två grupper. Den första, och största, av dessa utgörs av det material jag själv ihopsamlat genom de fyra intervjuer jag gjort med präster i Svenska kyrkan. Dessa gjordes den 17-24/11 2009. Den andra delen material består av de yttrande och skrivelser som Svenska kyrkan tagit fram som beslutsunderlag, en skrivelse av tidigare datum, samt en tidningsartikel som handlar om homofrågans historik inom Svenska kyrkan. Denna andra materialdel har främst fungerat som bakgrundsmaterial.

Tidigare forskning

Det beslut som min uppsats behandlar är så färskt att det ännu inte har hunnit göras någon forskning i ämnet. Detta beslut är vidare unikt i världen och informanterna uttalar sig således utifrån en unik situation. Mitt forskningsfält kan definieras som ”kyrkor med könsneutral äktenskapssyn”. Inom detta fält finns en kyrka att undersöka och detta sedan bara några månader tillbaka.

Disposition

Denna uppsats inleds med avsnitt som behandlar syfte, metod och material samt teoretiska referenser. Därefter kommer ett bakgrundsavsnitt som redogör för det sammanhang i vilket uppsatsen skrivs samt relaterar relevant bakgrundsfakta. Därpå följer avsnittet *Undersökning och analys* i vilket jag tematiskt redogör för mina informanternas resonemang, analyserar dessa samt ställer de bredvid varandra för att visa på likheter och skillnader. Slutligen följer en sammanfattning av informanternas resonemang samt av de intressantaste likheterna och skillnaderna dessa emellan.

BAKGRUND

Svenska kyrkan är ett evangeliskt-lutherskt trossamfund med ungefär sju miljoner medlemmar, Sveriges nationalkyrka. Såsom varandes en kyrka med många medlemmar och en nationalkyrka är Svenska kyrkan först i världen med att viga samkönade par. Enstaka församlingar och mindre samfund runt om i världen har redan tidigare valt att viga samkönade par, men med beaktande av Svenska kyrkans storlek och status är det rimligt att säga att Svenska kyrkans beslut är unikt i världen (Läronämndens yttrande 2009:12y, s 18). I andra länder med könsneutral äktenskapslagstiftning är det vanliga att staten sköter den rättsliga regleringen och

att kyrkorna inte innehar vigselrätt utan istället erbjuder välsignelse över civilrätligt ingångna relationer.

Historik över Svenska kyrkans syn på homosexualitet

Den första utredningen om Svenska kyrkans inställning till homosexualitet tillsätts av Biskopsmötet 1972. I denna sägs att ”kyrkan skall stödja och bejaka en varaktig, homosexuell gemenskap, byggd på kärlek och vilja till varaktig trohet”. Utredningen leder även fram till boken *De homosexuella och kyrkan* i vilken man bland annat kan läsa att ”inga hinder principiellt skulle föreligga för en homosexuell att inneha kyrkliga tjänster”. I samma bok lyfts även frågan om ”någon form av välsignelsehandling” (Kyrkostyrelsen, 2009, s.6). Denna bok utkom 1974, det vill säga fem år innan homosexualitet ströks ur Socialstyrelsens sjukdomsklassifikation (Dahlöf, 2009). 1988 publiceras boken *En fråga om kärlek. Homosexuella i kyrkan* i vilken man bygger vidare på den syn som kommit till uttryck i 1974 års skrift och presenterar ett konkret förslag till en välsignelse- och förbönsgudstjänst. När den statliga Partnerskapskommittén 1993 föreslår att homosexuella ska få rätt att ingå partnerskap, ställer sig Svenska kyrkan bakom förslaget. I samband med att lagen om registrerat partnerskap träder i kraft 1995 utfärdar biskopsmötet *Pastoral rådgivning angående förbön för dem som ingått partnerskap*; denna förbön ligger inom ramen för den enskilda själavården och det är upp till varje präst att bedöma om hon/han vill hålla någon sådan (Kyrkostyrelsen 2002-5-02). Vid denna tid råder oenighet beträffande kyrkans inställning till homosexuellt samliv, men man säger att liv i partnerskap inte är omoraliskt. 2003 beslutar kyrkomötet¹ att ta fram en partnerskapsakt, denna kommer 2004. 2005 säger kyrkomötet ja till att välsigna samkönade par som ingått partnerskap och slår fast att liv i partnerskap inte är skäl för att vägras prästvigning (Lundberg 2009).

Så här långt har de aktuella frågorna gällt synen på homosexualitet och homosexuella relationer. 2007 läggs dock den statliga enmansutredningen ”Äktenskap för par av samma kön”, gjord av f.d. Justitiekanslern Hans Regner, fram. Denna skickas på remiss till kyrkan som svarar att ordet ”äktenskap” bör förbehållas par av olika kön (Kyrkostyrelsen 2009 s.7).

---

¹ Kyrkomötet är Svenska kyrkans högsta beslutande organ. Det består av 251 ledamöter som är direktvalda av medlemmarna (svenskakyrkan.se).

Beslutsberedningen

Under 2008 blir det klart att riksdagen kommer att rösta igenom en könsneutral äktenskapslagstiftning, och i december samma år uppdrar kyrkostyrelsen² åt kyrkokansliet att ta fram en vigselordning som kan användas för par av samma kön samt förslag på de ändringar i kyrkoordningen som behövs för en sådan. Förslagen skickas sedan på remiss till stiftens och medan de är på remiss tar riksdagen beslut om att ändra äktenskapslagstiftningen.

När nämnda remiss skickas ut hade de teologiska samtal som krävdes för att kunna fatta beslut inte slutförts. Teologiska kommittén³ arbetar dock, efter önskemål från Kyrkostyrelsen, med ett yttrande i frågan. Detta är slutgiltigt klart i maj (Kyrkostyrelsen 2009 s.8). I juni publiceras sedan Kyrkostyrelsens skrivelse 2009:6 *Vigsel och äktenskap* i vilken Teologiska kommitténs yttrande ingår. Denna skrivelse utgör, tillsammans med läronämndens⁴ yttrande i frågan som kommer i augusti, det material som kyrkan tar fram som beslutsunderlag.

Beslutsunderlaget

När Teologiska kommittén motiverar samkönade äktenskap utifrån ett skapelse-teologiskt perspektiv talar de om en dynamisk skapelse, och om att äktenskapet förändrats över tid. Beträffande äktenskapets föränderlighet skriver de att det ”under senare tid skett en tyngdpunktsförskjutning så att kärleken och gemenskapen mellan makarna har kommit att få en alltmer central roll” (Kyrkostyrelsen 2009, s.52). Denna gemenskap förstår de som snarare handlande om det relationella än om det biologiska (barnalstrande m.m.); en ”persongemenskap” istället för en ”köns-gemenskap”. Bibelteologiskt är det mest centrala betonandet av att Jesus kärleksbud är överordnat andra bud och förbud i Bibeln. De betonar vikten av en hermeneutisk tolkningsmedvetenhet, som exempel kan här nämnas att man måste vara medveten om att Bibelns författare inte hade samma kunskap om homosexuella relationer som vi har idag. ”Den relevanta frågan när det gäller den mänskliga samlevnadens former är alltså enligt Nya testamentet inte enskilda bibelord utan vad som är till nytta respektive skada för människor” (Kyrkostyrelsen 2009, s.54).

---

² Kyrkostyrelsen är kyrkomötets beredande och verkställande organ. Den består av 14 ledamöter som väljs av kyrkomötet, samt ärkebiskopen som är dess ordförande (www.svenskakyrkan.se)

³ Teologiska kommittén är ett beredningsorgan åt Kyrkostyrelsen och Biskopsmötet, och utses och agerar på uppdrag av dessa. Till skillnad från råd och nämnder utses den inte av Kyrkomötet. Teologiska kommittén består av 11 ledamöter och 3 tjänstemän (Rimmerfeldt, 2010).

⁴ Läronämnden består av samtliga biskopar samt åtta ledamöter valda av kyrkomötet. ”Nämnden ska inför beslut i Kyrkomötet yttra sig i frågor som rör grundläggande bestämmelser om Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära, till exempel om Svenska kyrkans böcker, gudstjänster, sakrament och kyrkans vigningstjänst” (svenskakyrkan.se).

För kyrkans förståelse av äktenskapet har Matteus 19 med parallell i Markus 10 varit centrala. På dessa ställen undervisar Jesus om äktenskapet och säger att ”Skaparen från början gjorde dem till man och kvinna [...] därför skall en man lämna sin far och sin mor för att leva med sin hustru, och de två skall bli ett. De är inte längre två utan ett. Vad Gud har fogat samman får människan alltså inte skilja åt” (Matt 19:4-6). Om detta säger Teologiska kommittén att det handlar om trohet samt att Jesus talar om den enda parrelation som vid denna tid var aktuell, d.v.s. den mellan man och kvinna. De säger också att det skulle vara anakronistiskt att i Jesus ord se ett ställningstagande mot relationer mellan personer av samma kön. Även här har begreppet persongemenskap en viktig roll (Kyrkostyrelsen 2009, s.55).

Beträffande ekumeniken⁵ säger kyrkostyrelsen att det beslut de förordar kommer leda till påfrestningar, de antyder dessutom att mer ekumeniska samtal hade varit önskvärt (Kyrkostyrelsen 2009, s.57).

Läronämnden ställer sig bakom de teologiska motiveringarna i kyrkostyrelsens skrivelse. De håller med om att mer ekumeniska samtal hade varit att önska och säger i övrigt att det varit önskvärt att låta församlingarna vara mer delaktiga i processen samt att läronämnden och biskopsmötet borde ha konsulterats mer (Läronämndens yttrande 2009:12y, s1).

En betydelsefull händelse som inträffade efter att kyrkomötet fattat sitt beslut, men innan jag gjorde mina intervjuer var att sju av kyrkans fjorton biskopar tillsammans reserverar sig mot beslutet genom att skriva följande:

“Som biskopar i vår kyrka har vi ansvar för kyrkans lära och enhet. Vi sju biskopar menar att kyrkomötets beslut om äktenskap och vigsel har tillkommit på ett sätt som inte fått en tillfredsställande förankring inomkyrkligt och ekumeniskt, inte fått en betryggande begrundning i vår kyrkas tro, bekännelse och lära och därför äventyrar kyrkans enhet” (www.svenskakyrkan.se).

På några rader ifrågasätts alltså både kyrkostyrelsens beredning och Teologiska Kommitténs teologiska bearbetning av beslutet, och detta av sju av kyrkans högsta ämbetsmän.

---

⁵ Ekumenik definieras av nationalencyklopedin som ”samlade benämning på kyrkliga enhetssträvanden”. Bakom ekumeniken ligger tanken om att de kristna är och bör utgöra en enhet. Idag innebär detta att man försöker uppnå ”grundläggande läroenhet och ett ömsesidigt erkännande av varandras ämbete och sakramentsförvaltning” (Jonson, 2009).

UNDERSÖKNING OCH ANALYS

Perspektiv på Skapelse- och bibelteologi

Min informantgrupp består av fyra präster. I uppsatsen har jag valt att kalla dem Mats, Anders, Daniel och Ingrid. Samtliga var verksamma inom Svenska kyrkan vid tiden för intervjuerna. Informanternas ålder anser jag egentligen vara irrelevant för undersökningen, men för att undvika antaganden av det slag vill jag påpeka att det hos mina informanter inte finns något samband mellan traditionella, eller om man så vill, konservativa bibeltolkningar och hög ålder.

Bibeln är en mycket heteronormativ bok och detta är något som för äktenskapsfrågan är av yttersta vikt. Jag skulle rent av kunna säga att hur man uppfattar eller tolkar Bibelns heteronorm är den springande punkten i sammanhanget. Det hela handlar om vad man tror att denna heteronormativitet kommer utav och bland mina informanter finns två olika uppfattningar om den saken. Enligt det ena synsättet är heteronomen något som kommer från Gud, något som är en del av skapelsen. Enligt det andra synsättet är heteronormen en produkt av det samhälle i vilket Bibelns berättelser nedtecknades. I det förstnämnda fallet är heteronormen något evigt, något som gäller än idag, i det andra fallet är den något tidsbundet som vi borde lägga bakom oss. Dessa två synsätt är varandras motpoler och det är åtminstone för mig mycket svårt att se hur en medelväg eller en kompromiss dem emellan skulle kunna se ut.

Beträffande de präster som jag intervjuat förhåller det naturligtvis sig så att de som är negativa till kyrkomötets beslut ser heteronormen som något som är evigt och som kommer från Gud, medan de som är positiva till beslutet ser heteronormen som något tidsbundet och förlegat. Detta kommer tydligt att visa sig i deras resonemang och i analysen av dessa. Innan jag ger mig i kast med dessa olika teologiska resonemang som mina fyra informanter för, kan det vara på sin plats att redogöra för utgångspunkterna för dessa.

Daniel är den enda av mina informanter som explicit talar om sin tolkningsmässiga utgångspunkt. Han säger rakt ut att han är hermeneutiker (IP 3). Han exemplifierar själv hur man måste tolka bibeln när genom att referera berättelsen om Jesus och barnen.⁶ För att förstå denna menar Daniel att man måste vara medveten om hur man såg på barn vid den tiden; ”barn är ju inte människor de är ju inte människor förrän [...] när de kan börja arbeta då är de sedda som värdiga”. När lärjungarna försöker mota bort barnen från Jesus säger han ”låt barnen komma hit till mig, hindra dem inte; Guds rike tillhör sådana som dem, och den som

---

⁶ Matt 19:13, Mark 10:13-15

inte blir som de här kommer aldrig till himlen”. Daniel menar att Jesus inte säger detta för att befästa en dogm utan för att ”visa på radikaliteten”. Vidare säger han att vi idag inte har samma barnsyn som man hade på Jesu tid och att ”då måste man göra en hermeneutisk förståelse av radikaliteten”. Radikaliteten kopplar han sedan vidare till frågan om homosexualitet och menar att motsvarande radikalitet idag skulle kunna bestå i att helt enkelt applådera och gratulera två män till sin ömsesidiga kärlek. Bibeln är som allt annat tidsbunden och för att förstå vad bibelns budskap kan betyda idag måste man först förstå texten utifrån den kontext i vilken det tillkommit (IP 3). Till detta kommer hans utsaga om att bibeln måste läsas med ”Kristusglasögonen”; det handlar alltså inte bara om en medvetenhet om bibelns tillblivelsekontext utan också om en specifik position som han som läsare måste inta. Att läsa med ”Kristusglasögonen” innebär att hela tiden ställa frågan ”vad är till befrielse?”. Daniels hermeneutiska position omfattar alltså både en tydlig medvetenhet om både den historiska kontext som bibeln tillkommit i och om läsarens roll i tolkningsprocessen. Själv definierar han den med orden ”allting är [...] tidsbundet, Bibeln är tidsbunden, men tron är inte tidsbunden, budskapet som kan finnas i det här är inte tidsbundet – det är den hermeneutiska medvetenheten”. Jag vill mena att denna definition talar om en hermeneutik som är historiskt inriktad.

Ingrid säger om bibelberättelserna att de har formats efter den kontext de skrevs i och det implicerar självklart att de måste förstås utifrån just den kontexten. Det hon här, precis som Daniel ovan, lägger vikt vid är textens historiska förankring (Vikström, 2005, s.82). Hon framhåller också vid flera tillfällen behovet av att återerövra och tolka om texterna ”utifrån den tiden vi själva lever i”. Detta talar både om uppfattningen att gamla tolkningar är tidsbundna och att nya tolkningarna måste relateras till vår samtid (IP 4). Jag vill mena att dessa uppfattningar gör att även hon gör tolkar Bibeln hermeneutiskt.

Mats och Anders har i det aktuella sammanhanget en mera ordagrann förståelse av de bibeltexter de refererar till. De texter som jag uppfattar som den mest centrala för både Anders och Mats - Matteus 19, med parallell i Markus 10 – tolkar de båda bokstavligt. Dessa texter har redan nämnts i bakgrundsavsnittet där jag redogjorde för teologiska kommitténs tolkning av dessa. Teologiska kommittén såg här att Jesus uttalade sig om den enda typ av parrelation som var aktuell vid tiden för hans levnad. Anders och Mats delar inte denna tolkning utan ser framför allt att Jesus talar om äktenskapet såsom en relation mellan en man och en kvinna och kopplar detta till Guds skapande av mannen och kvinnan. Detta Bibelställe vill jag mena är centralt för Mats och Anders tolkningar av äktenskapet såsom en skapelsegiven heterosexuell relation. (IP 1, IP 2).

Om de gammaltestamentliga texter där homosexualitet omtalas i negativa ordalag säger Anders att ”där är nog vår förståelse begränsad om vad exakt det är de menar”, och att det nog ”krävs djupare studier för att förstå vad det är det handlar om där”. Vilka de gammaltestamentliga texterna är specificerar han sedan genom att nämna förbudsorden i tredje mosebok, vilka han på grund av det skäl som angetts ovan inte vill ta till intäkt för sin uppfattning (IP 2).

Om man ställer Anders tal om ”begränsad förståelse” bredvid ett av de bud som avses i sammanhanget, nämligen ”Om en man ligger med en annan man som med en kvinna, har de båda gjort något avskyvärt. De skall straffas med döden” (3 Mos 20:13) så är det högst rimligt att anta att den begränsade förståelsen har att göra med kontexten och vad som ligger bakom orden och inte med själva ordalydelsen. I detta fall förstår jag Anders inställning som att texten måste tolkas utifrån sin historiska kontext, det vill säga hermeneutiskt.

På ett sätt skulle man kunna säga att det finns en motsägelse mellan Anders två tolkningsmässiga förhållningssätt. I fallet med Jesus äktenskapsundervisning har vi en bokstavlig tolkning och i fallet med förbudsorden en mer hermeneutisk. Jag vill dock mena att detta inte på något sätt innebär att Anders i det första fallet skulle sakna hermeneutisk förståelse. Att Jesus ord om äktenskap som en relation mellan man och kvinna stämmer överens med den samtida synen på detsamma behöver ju inte utesluta att de också ger uttryck för något som är evigt. Att de två sakerna sammanfaller i tid behöver ju inte innebära att det finns ett logiskt samband mellan dem. Sammanfallandet kan ju också vara ett rent sammanträffande.

Vad gäller Mats så refererar inte heller han till några gammaltestamentliga förbudsord utan lutar sig främst på Jesus och de skapelseberättelser han tar till utgångspunkt när han undervisar om äktenskapet. Vad han säger om tolkning är dock att ”kyrkan måste vara tidlös, den måste ha uppfattningar eller förståelser, ett tolkningssätt som inte är beroende av och speglar tiden, men måste stå i relation till tiden” (IP 1). Med detta menar han att en tolkning som speglar tiden styrs av det tillfälliga, medan en tolkning som står i relation till tiden förmedlas eller förkunnas på ett sådant sätt den förmår uttrycka ett levande kristet budskap. Detta ”tidlösa tolkningssätt” står i skarp kontrast till det hermeneutiska perspektivet enligt vilket en texts mening inte kan ses som ett ”tidlöst oföränderligt budskap”. Detta för att uppfattningen att textens mening ”förverkligas i en historisk tolkningsprocess, där texten hålls levande genom upprepade omläsningar i nya yttre omständigheter” (Vikström, 2005, s.48) är grundförutsättning inom hermeneutiken. Denna uppfattning att kyrkan måste ha ett tidlöst tolkningssätt gör därför att Mats tolkningar i det här sammanhanget inte kan ses som hermeneutiska. Vilka dessa tidlösa förståelser är, är ingenting som kommer att redas ut inom ramen

för denna uppsats. Dock bör sägas att den traditionella tolkningen av äktenskapet är något som är tidlöst, medan synen på homosexuella faller utanför denna kategori. Mats menar nämligen att homosexualitet skall bemötas med ”den största respekt”, vilket inte kan påstås vara en uppfattning som kyrkan alltid omfattat.

Sammanfattningsvis kan man säga att Mats och Anders baserar sina uppfattningar dels på nytestamentliga texter, dels på skapelseberättelserna. De är av uppfattningen att i bibeln är äktenskapet en relation mellan en man och en kvinna och till skillnad från Daniel och Ingrid, ser de inte denna ordning som ett utslag av en historisk konstruktion, utan som något tidlöst. De har i det här sammanhanget helt enkelt gjort mer bokstavliga tolkningar av bibeln.

Resonemang med Skapelsen som utgångspunkt

Mats och Anders är båda av uppfattningen att äktenskapet, såsom en relation mellan en man och en kvinna, är skapelsegiven, en del av skapelseordningen. Begreppen skapelsegiven och skapelseordning syftar på en i naturen nedlagd heteronorm. De speglar uppfattningen att äktenskapet mellan man och kvinna är ett ”gudomligt givet skapelsemönster” och en ”normativ ordning i tillvaron” (Kyrkostyrelsen, 2009, s. 51), uppfattningen om att äktenskapet mellan man och kvinna är den av Gud påbjudna och naturliga formen av tvåsamhet. Vad gäller Anders så är han mycket tydlig med att det är skapelseordningen som är det mest centrala för hans äktenskapssyn; han säger att äktenskapsfrågan ”handlar om skapelseordningen” och att ”utifrån skapelseordningen har vi frågan om äktenskapet”. När han talar om skapelseberättelserna säger han att det där ”så starkt betonas att gud skapar människan till sin avbild, till man och kvinna, redan där kan man skönja nån slags... även om de är lite fördolt sådär någon slags äktenskapstanke – de två ska bli ett”. Den text som Anders här refererar till är densamma som Jesus upprepar när han undervisar om äktenskapet i Matteus 19 och Markus 10. Det Jesus säger där är att ”Skaparen från början gjorde dem till man och kvinna [...] därför skall en man lämna sin far och sin mor för att leva med sin hustru, och de två skall bli ett”⁷ (Matt 19:4-6). I moseboken kopplas inte texten explicit till ordet äktenskap, men när Jesus upprepar ordet görs denna koppling.

Mats resonemang sammanfaller till stor del med Anders beträffande det skapelseologiska, även om han inte är lika utförlig. Han nämner ”det skapelsegivna”, alltså att Gud skapade människan som man och kvinna och att det i detta ligger något normativt, och han talar också om det utav nya testamentet upprepade, ordet ”därför skall man överge sin far och

---

⁷ Den senare delen av denna text (från därför och framåt) citerar Jesus ur skapelseberättelsen i första moseboken 2:24, den förra är en omformulering av orden i första moseboken 1:27.

sin mor och så vidare, och leva med sin hustru.” Mats kommer från talet om äktenskapet såsom en skapelsegiven relation in på frågor om kön och sexualitet, ett resonemang som jag förstår som utveckling vad det skapelsegivna består i. Han säger då att ”människan till sitt kön inte är en konstruktion, som det påstås de sista två decennierna, att människan inte blir sitt kön utan hon är sitt kön” (IP 1). Hans uppfattning är alltså att det existerar en ”förkulturell och ursprunglig manlighet och kvinnlighet” (Ambjörnsson, 2006, s.110), ”det generella är att människan har en grundläggande identitet i sitt kön, vi föds till man eller kvinna”(IP 1) vilket enligt queerteorin är ett missförstånd. Frågan om kön kopplar han också till den om sexualitet genom och att denna ”könsidentitet”, som han kallar det, även innefattar en sexualitet riktad mot det motsatta könet. Denna syn är en förutsättning för hans tal om ”randmänniskor”, människor som har en ”kluven könsidentitet” eller ”en tveksamhet kring sin könsidentitet” vilket innefattar bland annat homosexuella. Hans uppfattning är rakt motsatta den som queerteorin omfattar, nämligen att ”heterosexualitet inte är en oföränderlig biologisk naturlighet” (Ambjörnsson, 2006, s.59).

Anders och Mats skapelseteologiska tolkningar resulterar alltså i en syn på parrelationer som är tydligt heteronormativ. Skapelseordningen utgör ett påbud, en mall för hur parrelationer skall utformas, och den heterosexuella relationen är, tvärtemot vad queerteorin hävdar, den naturliga formen av mänsklig tvåsamhet.

När Daniel talar om det skapelseteologiska argumentet att ”Gud skapade människan som man och kvinna” och om att detta ses som någon typ av grund för äktenskapet säger han att ”jag tycker att det är teologiskt urdumt” (IP 3). Han menar kort och gott att det faktum att vi är män och kvinnor inte säger någonting om att leva ihop. Enligt detta sätt att se är Guds skapande av mannen och kvinnan inte betydelsebärande i den meningen att det kan tala om för oss hur vi ska utforma våra parrelationer. Enligt Daniel är det faktum att människor är män och kvinnor något man inte kan dra några slutsatser utav.

När Ingrid talar om skapelseberättelserna säger hon att hon ”tror att Gud gjorde betydligt mer än det som står där” och att berättelserna är berättade på ett sätt som gjorde att de överensstämde med hur samhället såg ut vid den tiden. Inte heller hon ser skapande av människan såsom man och kvinna som något strängt normativt utan säger att ”sen har ju skapelsen visat även att det finns en annan kärlek, inte bara den mellan män och kvinnor utan den mellan två män eller två kvinnor”. Med ordet ”skapelsen” avses här ”det skapade”, d.v.s. den av Gud skapade värld som vi lever i. Hon menar också att skapelseberättelserna är snäva i den meningen att ”skapelsen” visar upp så mycket mer än bara det som finns att läsa i dem (IP 4). Hennes position här stämmer väl överens med den sociologiska litteraturforskningens. Inom

denna anses ”litteraturen både genom det den säger och genom det den tiger om återspegla de ideologier och värderingar som präglade författarens sociala kontext” (Vikström, 2005, s.83), vilket jag vill mena är precis det Ingrid säger. Som parallell till detta kommer hon in på att människan i skapelseberättelserna sätts att härska över naturen och därför är skapelsens krona, vilket hon säger sig ifrågasätta. Hon menar istället att människan är en del av skapelsen. Med detta vill hon säga att ”det finns ju en annan skapelseberättelse som är mycket mjukare, och det är ju frågan vilken man liksom väljer” (IP 4).

I båda de skapelsemotiv hon tar upp relaterar hon alltså de bibliska berättelserna om skapelsen till den skapelse hon faktiskt ser omkring sig. Vid flera tillfällen säger hon saker som att skapelseberättelserna är snäva, att allting inte är fixerat i dem, att det finns så mycket mer. Som jag förstår det är den ”mjukare” skapelseberättelse som hon föredrar en som ser bibelns som formad av sin kontext och som är ett resultat av denna tolkad i ljuset av den mångfald av ”annat” som skapelsen uppvisar. Denna tolkning innebär att den heterosexuella relationen inte ses som en norm, utan bara som en av flera lika goda möjligheter.

Efter att Anders gett sin syn på skapelsen och hur den bör förstås kopplar han vidare till mer bibelteologiska resonemang där han menar att ”Hela det bibliska materialet omsluts av den här dynamiken som man och kvinna har”. Detta konkretiserar han genom fyra exempel. Det första är det jag nämnt ovan; att en äktenskapstanke kan skönjas redan i skapelseberättelsen. Det andra är Matteus 19 där Jesus tar skapelseberättelsen som utgångspunkt när han undervisar om äktenskapet. Anders säger om detta att ”Jesus är väldigt tydlig när han undervisar om äktenskapet – att det är mellan en man och en kvinna” (IP 2).

Det tredje är Paulus Efesierbrev i vilket han använder bilden av äktenskapet mellan man och kvinna för att tala om relationen mellan Jesus och kyrkan. Det fjärde exemplet slutligen tar han i uppenbarelseboken, där nyss nämnda Paulusmotiv återkommer; ”Bibelns sista bok talar ju också om den här komplexiteten mellan man och kvinna i äktenskapstermer när man talar om kyrkan och Jesus – bruden och brudgummen”. Han gör sedan en sammanfattning av hela detta resonemang i det att han säger att han bygger sin uppfattning på ”det positiva anslaget till äktenskapet från skapelsen till bibelns sista bok och framför allt då Jesus tydliga, tydliga... Det är få saker han är så tydlig om, faktiskt, som just detta” (IP 2). Man kan se en parallell till denna förståelse i Mats tal om att äktenskapet såsom en relation mellan en man och en kvinna är en ”grundförutsättning” i bibeln, det är ”någonting hela tiden givet”(IP 1). Anders är nog inne på samma linje när han använder begreppet ”den bibliska synen på vad ett äktenskap är” och i detta förutsätter att det är relation mellan en man och en kvinna. Ser man det på det här sättet kan alla bibelns i positiva ordalag omtalade relationer tas som

exempel på det här ”skapelsegivna” mönstret. I ett sådant fall blir denna ”grundförutsättning” ständigt närvarande i alla förekommande heterosexuella relationer. De kan ses som ett uttryck för en grundförutsättning man skulle kunna beskriva som en skapelsegiven heteronorm. Utöver detta talar Mats också om ”ett antal bibelord” som säger att äktenskapet är en heterosexuell relation. Vilka dessa är går han inte vidare in på, men precis som Anders anför han flera textställen som belägg för sin uppfattning.

Daniel har en radikalt annorlunda syn på äktenskapets roll i bibeln. Han säger att ”det finns nästan ingenting i bibeln som handlar om äktenskap, i princip nästan ingenting, väldigt få saker som man skulle kunna tolka till det”. Han menar istället att det handlar om kärlek mellan människor (IP 3). Denna syn skiljer sig markant från Anders uppfattning att det bibliska materialet omsluts av dynamiken mellan man och kvinna. Deras så olika tolkningar har säkert till stor del att göra med deras respektive syn på äktenskapet. Daniel säger att nästan ingenting i bibeln handlar om äktenskapet vilket egentligen inte står i strid med något Anders säger. De ställen som Anders refererar är inte särskilt många. Det centrala är alltså inte antalet bibelställen utan den betydelse man lägger i dem. Ett utmärkt exempel på detta är skapelseberättelserna. I dessas tal om att Gud skapade människan som man och kvinna ser Anders något betydelsefullt, något som är normativt och i högsta grad relevant såväl då som nu. I samma ord ser Daniel föga mer än ett konstaterande av faktum, vilket inte gör textstället särskilt betydelsefullt.

Utav ett och samma bibelställe har alltså Anders och Daniel kommit till två helt olika förförståelser som utan tvekan kommer att resultera i helt olika tolkningar när de läser andra bibeltexter. Det är dock inte rimligt att anta att denna påverkan bara sker åt ena hållet utan att olika tolkningar underbygger varandra i vad man kallar en hermeneutisk spiral. I tolkningsprocessen påverkar tolkningen av texten som helhet förståelsen av delarna, medan delarna i sin tur påverkar förståelsen av texten som helhet. (Vikström, 2005, s.136)

Anders tolkning ger alltså upphov till en tolkningsspiral där äktenskapsmotiven föder och underbygger varandra, medan Daniels tolkning inte ger upphov till någon motsvarande tolkningsspiral.

Resonemang med Kärleken som utgångspunkt

I bakgrundsavsnittet redogjorde jag i korthet för det resonemang som Teologiska Kommittén för med kärleksbudet som utgångspunkt. Detta motiv är sedan något som dyker upp i alla mina intervjuer och som det råder mycket delade uppfattningar om. Den som ligger närmast Teologiska kommittén i sitt resonemang är Daniel.

Han närmar sig ämnet från bibelteologiskt håll där han talar om "Kristusbudskapet" vilket han konkretiserar med frågan "vad är till befrielse?". Han kommer här in på ett resonemang om lagar i vilket han säger att lagarna inte skall följas bara för att följas, vilket han exemplifierar med texten ur Johannes 5 där Jesus botar en sjuk under sabbaten och därefter blir förföljd av judarna eftersom sabbaten var en arbetsfri dag. I linje med Jesus agerande hävdar han att lagarna är till för att hjälpa människor och i och med att det handlar om att hjälpa människor måste människokärleken vara överställd lagarna. Därför, menar han, måste man alltid fråga sig: "Vad är till befrielse?" (IP 3). I viss mån tror jag att denna fråga är formulerad för att kunna ha en bred tillämpning, därav det vaga och mångtydiga ordvalet. Att översätta denna till något mera enkelt och entydigt skulle nog resultera i att dess räckvidd begränsas. När jag i intervjun kopplar resonemanget ovan till Teologiska kommitténs resonemang om kärleksbudet som motiv för samkönade äktenskap⁸, menar han att samma fråga är den relevanta i också detta sammanhang. Här framgår också att han ser det som att frågorna om vad som är bra för människorna och vad som kan hjälpa människorna handlar om samma sak som frågan "vad är till befrielse". Teologiska Kommitténs motsvarande fråga formulerar de på två olika sätt när de efterfrågar vad som är till "nytta" för människorna, respektive vad som "gagnar människor". Av dessa två uppfattar jag den senare som mest synonym med Daniels fråga.

Vid ett tillfälle säger Daniel om kyrkans gamla äktenskapsordning att "det är ett rent förtryck" (IP 3), förtryck kan väl också sägas vara motsatsen till befrielse och därmed vill jag mena att Daniels fråga manar också till vaksamhet och agerande mot förtryckande strukturer av olika slag.

Daniels resonemang ovan sammanfaller så gott som helt med Teologiska kommitténs beträffande att kärleksbudet är överordnat. Daniel gör dock ingen explicit koppling mellan ordet "människokärlek" och kärleksbudet, men en sådan kan nog betraktas som överflödigt med tanke på att kärleksbudet svårligen kan ses handla om något annat än just människokärlek. Till resonemanget om att lagarna inte ska följas bara för att följas hör också Daniels syn på dogmer som något som inte utgör sanningen utan pekar mot den. Han beskriver dogmerna som vägs skyltar och gör en liknelse med att när han promenerar mot Lund och på motorvägen ser en skylt där det står Lund, så tror han inte att detta betyder att han är framme (IP 3). Utifrån detta tror jag att det är rimligt att dra en parallell till Ricœurs tillämpning av sin egen hermeneutik på Jesus etiska undervisning. Ricœur menar att denna är så radikal "att den inte

---

⁸ Se sidan 11.

kan sägas innehålla etiska regler som direkt kan tillämpas i livet” den kan inte sammanfattas i motsägelsefritt etiskt system (Vikström, 2005, s. 43). Detta tycker jag ligger i linje med Daniels resonemang när han menar att dogmerna inte kan ses som etiska regler utan låter kärleksbudet, som ju är centralt i Jesus radikala etiska undervisning, mynna ut i frågan om vad som är till befrielse. Enligt detta sätt att se kan både lagar och dogmer behöva brytas i människokärlekens namn och därmed omöjliggörs tanken på etiska regler som ”direkt kan tillämpas”.

Ingrid undviker att motivera sin uppfattning genom att säga att kärleksbudet är överordnat alla andra bud. Hon menar att det viktigaste i sammanhanget är att ens uppfattning är förankrad i en själv och att frågan gäller huruvida hon känner att det är förenligt med henne som människa och med henne som präst i Svenska kyrkan att viga samkönade par. Om detta säger hon sedan att ”jag har kommit till den punkten att jag inte kan se någon skillnad på den kärleken och den mellan en man och en kvinna” (IP 4). Detta uttalande är ur ett queerteoretiskt perspektiv intressant för att det går bortom den heteronormativitet som ändå kan tolkas som underliggande i teologiska kommitténs resonemang. De säger att med kärleksbudet som utgångspunkt så blir den centrala frågan den om huruvida samkönade äktenskap är till nytta eller skada för människor. Bakom denna frågeställning kan det ligga en uppfattning om att heterosexuella relationer egentligen är bäst, men att det ändå skulle vara till nytta för människor om man införde samkönade äktenskap. Med detta inte sagt att det ligger någon sådan uppfattning dold under Teologiska Kommitténs resonemang, bara att det är möjligt att hysa en sådan uppfattning och ändå resonera som dem. När Ingrid däremot säger att hon inte kan se någon skillnad på kärleken mellan samkönade och olikkönade finns i detta ingenting heteronormativt – den ena kärleken är inte på något sätt bättre eller mer naturlig än den andra.

Även om Daniel beträffande kärleksbudet resonerar på ett annat sätt säger han annat som ligger mycket i linje med den syn på homosexuell kärlek som Ingrid ger uttryck för ovan. Han säger att det är ett övergrepp att det inte tidigare har gått att viga personer av samma kön och talar om att man utelämnat ”viss självklar kärlek” (IP 3). Bakom Daniels och Ingrids uttalanden ligger premissen att kärleken i sig är det som berättigar två människor till möjligheten att gifta sig; en premiss som vänder sig emot heteronormen genom att inte göra någon skillnad på den homosexuella och heterosexuella kärleken.

För Anders och Mats är kärleksbudets överordning inte ett godtagbart skäl till att viga samkönade par. Deras motiveringar till varför ser dock olika ut. Anders menar att bibelns lagar - ceremoniallagarna, morallagarna m.m. - visserligen sammanfattas i kärleksbudet, men att detta inte innebär att de inte har någon betydelse; ”utan det betyder att de på något sätt ger

ramverket för vad kärleken är”. Detta ramverk har Gud satt upp ”som ett skydd för att... för människornas skull helt enkelt” (IP 2). Detta att Gud satt upp ramverket ”för människornas skull” uppfattar jag på ett rent generellt plan som att det ska hjälpa människor att handla rätt och gott för allas bästa. Under detta ligger ett tyst antagande om att människor inte alltid själva kan se vad som är gott och bra utan emellanåt kan tro att de handlar i enlighet med kärleken medan de faktiskt gör något som står i strid med denna. Mer specifikt kopplar Anders också ramverket till de ”den sexuella utlevnaden” mellan samkönade.

I samband med talet om ”ramverket” för Anders också ett resonemang som handlar om att ”Paulus [...] räknar upp saker som strider mot kärleken”. Bland dessa finns ”bland annat homosexualitet i någon form, men här finns ju också girighet och dryckenskap och lögn”. Anders fogar sedan till detta resonemang att det absolut är skillnad på två människor som älskar varandra och att vara en som ljuger, men konsekvenserna av deras kärlek; sexuell utlevnad, det ”kan jämföras med lögn eller girighet” (IP 2).

Den explicita kopplingen mellan detta resonemang och äktenskapet kommer genom att Anders säger att det varit kyrkans hållning att den sexuella utlevnaden bara skall finnas inom äktenskapet. Detta har inneburit att den sexuella utlevnaden enbart varit för man och kvinna. Anders menar att följden av att låta samkönade par ingå äktenskap blir att man legitimerar även deras utlevda sexualitet. Detta uttrycker han med orden ”att säga att det här är något som Gud välsignar, det här nånting bra – det steget kan inte jag ta” (IP 2).

Enligt Anders sätt att se är den sexuella utlevnaden mellan två människor av samma kön något som strider mot kärleken. Dock inte på grund av att den äger rum utanför äktenskapet. I sådana fall skulle man kunna legitimera den genom att låta samkönade par ingå äktenskap. Samkönad utlevd sexualitet strider alltså inte mot kärleken som en följd av något, utan i sig själv. Och av detta följer att samkönade äktenskap innebär att man låter välsigna något som strider mot kärleken.

Anders menar att frågan om samkönad utlevd sexualitet istället ska hanteras enskilt, med varje individ, ”på ett själavårdsplan”, och att man där kan försöka ”hitta ett sätt att kontrollera eller hantera sin sexualitet” (IP 2). Anders resonemang framstår här som en tämligen bokstavlig tolkning av Paulus. Han relaterar vad Paulus sagt om saker som strider mot kärleken utan att till detta foga någon tolkning. Jag har dock inte lyckats hitta ett enhetligt ställe som nämner de saker som Anders räknar upp i hänvisning till Paulus. Hos Paulus finns däremot en hel del texter som har formen av uppräkningslistor av saker man inte ska göra. Dessa texter är varandra tämligen lika till formen och i dessa finns alla de saker som Anders relaterar. Det bör dock påpekas att Anders inte hävdar att alla Paulus räknar upp dessa saker på ett

ställe, bara att han räknar upp dem. Jag skulle med detta i beaktande våga påstå att det Anders säger är en tolkning av Paulus, och att tolkningen består i att han kopplat samman olika textställen som han ser som tematiskt sammanhållna. Med beaktande av det att Paulus talar om alla dessa saker i klart negativa ordalag är uppfattningen att det rör sig om saker som Paulus menar strider mot kärleken ganska självklar. Och med detta sagt vill jag åter påstå att Anders tolkar Paulus tämligen bokstavligt. Av denna tolkning följer så att kärleksbudet inte kan motivera att man bryter mot något av det som strider mot kärleken, vilket ju är ett helt konsekvent resonemang, en kärlek som tar sig uttryck genom något som strider mot kärleken är ju tämligen paradoxal. Resultatet av Anders tolkning blir här en serie dogmer, och kärleksbudet kan inte motivera brott mot dessa. Oförenligheten mellan denna tolkning av kärleksbudets implikationer och den som Daniel gör ovan torde vara uppenbara. Anders avslutar dock det här resonemanget med att säga att (äktenskaps)frågan ”egentligen inte handlar om lagen, utan den handlar om skapelseordningen” (IP 2). Detta förstår jag som att allt detta tal om lagen och kärleksbudet egentligen är sekundärt i sammanhanget. Detta innebär inte att tolkningen ovan är irrelevant, bara att det egentligen inte är nödvändigt för att frågan redan genom skapelseordningen är avgjord. Av detta följer också, menar Anders att man ”inte riktigt kan försvara det (samkönade äktenskap) utifrån att kärleken är större” för att man då hoppat över ett led (IP 2). Skapelsen och de etiska resonemangen befinner sig alltså på två olika plan, där det skapelsegivna är något som föregår det etiska. Etiska resonemang spelar alltså egentligen ingen roll, helt enkelt för att frågan inte handlar om etik. Heteronormen ligger dock inte bara i skapelsen utan också i lagen, där den kommer till uttryck genom att den utlevda samkönade sexualiteten ”strider mot kärleken”, den ska kontrolleras och hanteras. Därmed blir sexualiteten ett personligt problem istället för, som hos heterosexuella, något naturligt och bra, vilket får som följd att heterosexualiteten framstår som något betydligt mer åtråvärt (Ambjörnsson, 2006, s.52).

Mats menar att ett stort problem med argumentet att kärleken är överordnad är att begreppet kärlek aldrig definieras. ”Kärlek kan betyda alltifrån kärleken som begär, som det jag kräver att få [...] till den yttersta självutgivande kärleken av att glömma sig själv, att ge sig själv till någon annan människa”. Till detta fogar han att ”all kärlek är inte vacker [...] kärlek är inte per automatik ett gott ord” vilket han exemplifierar med en pedofils begär till ett barn. Den kärlek som kärleksbudet handlar om är den självutgivande kärleken vilken inte är densamma som den kärlek som är präglad av begär. Därför kan man heller inte motivera det här beslutet med ”för kärleken skull” för att det helt enkelt inte rör sig om samma sorts kärlek, ”man definierar inte ordet kärlek, man bara använder det” (IP 1). Enligt Mats bygger argu-

mentet ”kärleken är större” på den felaktiga premissen att det är möjligt att tala om kärlek som ett allmänt begrepp. Om man tittar på det resonemang som Daniel och Teologiska Kommittén har gemensamt finner man dock att det inte ser ut precis på det sätt som Mats här beskriver. Daniel menar precis som Mats att det är Jesus kärlek, den självutgivande kärleken, människokärleken som är av betydelse, och utifrån denna kärleks överordnade ställning formuleras Daniel frågan ”vad är till befrielse”. Människokärleken motiverar här att alla ska behandlas lika och ha samma rättigheter och den kärlek som är präglad av begär är något som överhuvudtaget inte förekommer i detta resonemang. Däremot skulle Daniels och Ingrids gemensamma uppfattning att kärleken i sig - och här rör det sig om kärlek präglad av begär - är det som berättigar två människor till möjligheten att gifta sig, kunna beröras av Mats resonemang. Här argumenterar dock inte Daniel och Ingrid för att kärleken är överställd, utan deras motivering handlar om att det inte är någon skillnad på den heterosexuella och den homosexuella kärleken. Denna uppfattning vänder sig både Mats och Anders mot med motiveringar som bygger på deras tolkning av skapelsen. Därav följer att det inte är tolkningar av kärleksbudet som här är utslagsgivande utan diskrepansen i tolkningarna av skapelsen. Med detta sagt är det ändå så att Mats hade underkänt det resonemang som Daniel och Ingrid har gemensamt. Detta hade dock behövt göras med ett delvis annat resonemang än det Mats för ovan, vilket inte innebär att Mats resonemang inte har någon tillämpning; att det resonemang Mats beskriver inte förekommer hos någon av mina informanter innebär ju inte att det inte förekommer alls.

Övriga resonemang

Daniel menar att äktenskapsfrågan handlar om människosyn och att detta alltid varit självklart för honom. För detta är hans uppfattning att ”tro och teologi handlar [...] om mellanmännsliga relationer” central och han menar också att synen på Gud är intimt förbunden med synen på andra människor, ”den synen jag har på det (vi kallar Gud) säger nåt om synen jag har på mina medmänniskor” (IP 3). Denna uppfattning uppfattar jag som sammanhängande med ett återkommande resonemang om fördomar. Detta handlar om att ta sina fördomar och lyfta upp dem och göra dem till lag, och med hjälp av makt även göra dem till Guds lag. ”Fördomarna” hänger här ihop med en heteronormativ äktenskapssyn och den därmed sammanhängande uppfattningen att en samkönad relation är något som inte kan jämföras med en olikkönad. Han menar vidare att man kan ta vilka fördomar man vill och bekräfta dem utifrån ”den antika boxen” (IP 3), det vill säga den världsuppfattning som var den rådande under tiden för bibelns tillblivelse och som kommer till uttryck i denna. Två andra exempel han ger på uttryck för den

antika världsbild som kommer till uttryck i bibeln är bruket av slavar och synen på kvinna som något som står under mannen. Hans uppfattning är alltså att de som är emot samkönade äktenskap låter sina fördomar styra hur de tolkar Bibeln. Som stöd för detta håller han att samma personer har gjort tolkningar beträffande slaveri och kvinnosyn. Det han här talar om är en hermeneutisk ytterlighetsposition beträffande läsarens roll, ”läsaren som textens skapare”. Här skapar textens mening ”helt subjektivt eller av de etablerade tolkningsstrategierna i den tolkningsgemenskap läsaren tillhör” (Vikström, 2005, s.99-100).

Vid sidan om detta menar han också att det finns en vanlig ”missuppfattning” bland kristna, nämligen att ”man tror att det är på vissa grejer i Bibeln man ska tro, eller dogmer man tror på”. Här skulle man kunna säga att det rör sig om fördomar om hur Bibeln ska läsas, han nämner uppfattningar som ”att den mest genuina kristna tron är den konservativa”, och tron att Bibeln ska läsas bokstavligt (IP 3).

Jag skulle vilja påstå att det i de här två resonemangen rör sig om två olika typer av fördomar, den som handlar om människosyn och den som handlar om hur Bibeln ska läsas. Man skulle kunna se det som att fördomarna som rör människosyn innebär att textens mening skapas ”helt subjektivt”, medan det beträffande fördomarna om hur bibeln ska läsas är tolkningsgemenskapens tolkningsstrategier som skapar textens mening, det är trots allt en majoritet av alla Kristna som tolkar texten på detta sätt. Relevant att påpeka är dock att alla som åsyftas i detta resonemang sannolikt skulle hävda deras tolkning inte är något som kommer från dem som läsare utan något som helt tydligt finns i Bibeln.

Daniel hoppar en hel del mellan dessa resonemang och jag får känslan att han ser dem som ett och samma, möjligen menar han de går hand i hand, men riktigt klar över hur de hänger ihop blir jag inte.

Hos de tre andra informanterna finns resonemang som kan ses som paralleller till dem nyss behandlade. Hos Mats och Ingrid handlar dessa om att forma Gud. Ingrid talar kritiskt om att man kan forma Gud efter vad man vill använda honom till; ”vi kan verkligen forma honom till att bli någonting som vi stoppar in i nånslags box som ska då överensstämja med vår syn på livet och skapelsen och vem som ska gifta sig och inte gifta sig och vem som ska råda över naturen” (IP 4). Mats talar på samma tema om att folk kan ha en bild av Gud som de själva skapat och som inte är ett resultat av att Gud uppenbarat sig för dem. Det här med att själv välja sin Gudsbild, påpekar han, är något som redan bibeln varnar för och han tror att detta fenomen är något som kan ha med den aktuella frågan att göra. (IP 1) Folk skapar sin Gud efter sina egna preferenser och styr då, om än omedvetet, hur denna Gud ställer sig i exempelvis frågan om samkönade äktenskap. Anders slutligen menar att kyrkans läronämnd i

sin behandling av äktenskapsfrågan bestämt sig för vad man ville komma fram till redan innan tolkningsarbetet påbörjades. Och han önskar att man därför föresatt sig att tolka Bibeln mera förutsättningslöst (IP 2).

Alla fyra informanterna menar alltså att trosuppfattningar sprungna ur den troende är något som måste undvikas, samt att sådana förekommer bland (åtminstone vissa av) deras meningsmotståndare. Av Daniels och Anders resonemang framgår också att positionen ”läsarens som textens skapare” är, något som måste undvikas. Skälet till detta torde vara att det vid Bibeltolkning inte räcker att som läsare skapa en mening i mötet med texten, denna mening måste också stämma överens med Guds. Det finns alltså en tolkning som är den rätta, om inte i absolut mening så åtminstone den rätta i en viss tid eller kontext. Genom detta skiljer sig bibeltolkningen från den mesta annan texttolkning, för vilken begrepp som rätt och fel tolkning knappast existerar. Detta förefaller mig göra Bibeltolkningen till en sällsamt vansklig syssla. Detta dels för att alla tolkningar i någon mån är subjektiva, dels för att texten åtminstone i någon utsträckning möter en ”genom traditionens förmedling” (Vikström, 2005, s.50), vilket gör det svårt om inte omöjligt att separera texten från den uppsättning av tolkningar som den genom historien behäftats med.

Ett återkommande motiv hos Ingrid är det hon kallar kyrkans uppdrag, ”att stå upp för orättvisor och sprida glädjebudskapen om att Gud vill leva tillsammans med oss, och att vara ett salt”. I sammanhanget är det det först- och sistnämnda som är av vikt. Hon drar en parallell till tre grupper som hela tiden ska värnas i Bibeln, faderlösa barn, änkor och flyktingar. Därifrån kommer hon in på en aktuell fråga om en kommun som inte ville ta emot ensamkommande flyktingbarn och menar att det var helt självklart för kyrkan att ta parti för flyktingbarnen. Beträffande det aktuella beslutet säger hon att ”det handlar ju om människor ytterst, som man sårar och gör illa, och det är ju inte vidare kristligt [...] de har nog lidit tillräckligt” (IP 4). En röd tråd är att ta parti för och värna om de svaga och utsatta. Och jag vill mena att det är i ljuset av detta man bör förstå henne när hon säger att beslutet är någonting som för kyrkan handlar om trovärdighet, om att vara trovärdig sitt uppdrag; alltså att stå upp orättvisor, och de svaga och att - som ett salt - göra detta trots att det sticker i ögonen på vissa.

Perspektiv på Vigselrätt

Av mina informanter är det två stycken, Anders och Daniel som direkt ifrågasätter att Svenska kyrkan ska ha vigselrätt. Anders säger rakt ut att ”nu när vi inte är statskyrka ska vi väl inte göra statens jobb” (IP 2) och Daniel menar att ”en sund och normal utveckling är väl att följa

andra länder i Europa” (IP 3) vilket skulle vara att låta staten sköta den civilrättsliga biten och kyrkan erbjuda välsignelse över ingångna relationer. De andra två säger inte rakt ut att de önskar att kyrkan avsade sig vigselrätten, men de talar om att avsäga sig vigselrätten som att detta skulle vara föga mer än en formalitet. I det aktuella sammanhanget går dock uppfattningarna isär om vad som skulle vara det bästa att göra och varför.

Anders menar att man skulle kunna ha mildrat de ”spänningar som nu uppstår inom Svenska kyrkan genom att säga att vi ansöker inte om vigselrätten”. Detta genom att man på detta sätt skulle undvika att ta ställning till om begreppet äktenskap även kan användas om en samkönad relation. Han skulle alltså ha önskat att man avsade sig vigselrätten och istället erbjöd välsignelse till såväl samkönade som olikkönade par. I ett sådant scenario hade man ”undvikit att jämställa samkönade relationer med äktenskapet och därmed besparats den spänning som följer med samkönade äktenskap” (IP 2). Betraktar man detta citat ur ett queerteoretiskt perspektiv är det omöjligt att inte ta fasta på hur ordet ”jämställa” bekräftar den hierarki som ses om en del av heteronormativiteten (Ambjörnsson, 2006, s.61). Formuleringen gör det tydligt att den heterosexuella äktenskapliga relationen ses som en överlägsen samlevnadsform.

Daniel, menar tvärt emot att det i sammanhanget var bra att man inte avsade sig vigselrätten. Detta för att den stora frågan nu handlade om huruvida man skulle viga samkönade par eller inte. Att avsäga sig vigselrätten hade därför varit ett sätt att komma undan frågan om homosexualitet. Detta menar han ”hade då kunnat användas som argument för att kyrkan var feg och tog inte ställning utan bara avsade sig”. Trots att han i grund är kritisk till Svenska kyrkans vigselrätt ser han positivt på de beslut som nu fattades. Han låter sina personliga uppfattningar om vigselrätten stå tillbaka för något som han ser som viktigare, att göra ett statement i frågan genom att säga att ”naturligtvis ska det vara såhär” (IP 3). Även om inte Daniel uttrycker det så kan man säga att detta statement handlar om att vända sig emot heteronormen.

Ingrid ser på saken från ett tredje håll. Hon tror att frågan kanske kunde ha lösts snabbare om Svenska kyrkan inte haft vigselrätt. Detta hänger ihop med att hon tycker det varit smärtsamt med den lucka som uppstod i och med att kyrkan inte tagit ställning i frågan när riksdagen fattade sitt beslut. Denna lucka resulterade i att man i hennes församling var tvungna att neka ett samkonat par kyrklig ceremoni (IP 4). Den för Ingrid överordnade frågan är den om hur man skulle ha kunnat fatta ett tidigare beslut. Hade avsågd vigselrätt möjliggjort ett tidigare beslut hade hon ställt sig bakom det. Viktigt att betona beträffande Ingrids syn är att hon inte ser på avsågd vigselrätt på samma sätt som Daniel. Ingrid betonar på flera ställen

vikten av att ta ställning och inte vara ”ljummen”. Därför är det rimligt att uppfatta hennes syn på avsagd vigselrätt inte som ett sätt att undvika frågan utan ett sätt att ta ställning för homosexuella i ett tidigare skede.

Mats säger inte så mycket mer om vigselrätten än att han hellre sett att man avsagt sig den än att man fattade det beslut som man fattade. Helst hade han sett att man behöll vigselrätten, men sade nej till att viga homosexuella (IP 1), men hellre än att det fattas ett beslut som står på tvärs med både traditionen, ekumeniken och hans uppfattning i frågan ser han att man avsäger sig vigselrätten.

Perspektiv på Beslutsfattandet

De präster som har starkast åsikter om hur beslutsfattande gått till är utan tvivel de som är negativa till det beslut som fattades. Mats menar att ”få beslut i Svenska kyrkan är så illa behandlade”. Han tycker att det drivits fram på väldigt kort tid och att det till stor del är en följd av yttre påverkan. Beslutet speglar det politiska spelet genom att kyrkomötet är, som han säger ”politiskt”, det vill säga präglat av det faktum att det är sammansatt av riksdagspartierna. En annan del av denna yttre påverkan kommer från mediernas behandling av frågan och detta sammantaget gör att beslutet inte är ”grundat på skriften som ett fritt genomtänkt beslut oberoende av omgivningen”.

Till detta kommer att han har ”mycket lågt förtroende för kyrkomötet” och är starkt kritisk till hur det fungerar idag, vilket han exemplifierar med att varken biskoparna eller några präster är självskrivna och att läronämndens uttalande inte är styrande. Allt detta bidrar till att Svenska kyrkan ”saknar en fast förankring i det som är kyrkans tradition, och med tradition menar jag den djupa fåra utav ‘regula fidei’, som det heter, trons regler som går som en bred ström genom kyrkan historia, 2000 år, och där har Svenska kyrkan blivit som en liten sidobäck som rinner åt motsatt håll” (IP 1). Han målar alltså upp en bild av ett kyrkomöte som är sällsamt illa beskaffat att fatta beslut, dels rent generellt, men i synnerhet i den aktuella frågan. Och som om detta räckte menar han också att man här utsätter något ”som så uppenbart är skriftens ord” för en demokratisk process, vilket enligt honom inte går.

Anders delar Mats uppfattning om att beslutsprocessen gått för fort, vilket han tar de sju biskoparnas reservation till stöd för. Som en följd av detta har beslutet inte hunnit förankras hos vare sig präster eller lekfolk, vilket lett till att folk känner sig överkörda och menar att kyrkan ”tagit ett steg bort från den tro som burit den”. Han ser också ett problem i att frågan om hur man ska behandla präster som vägrar viga samkönade par inte bearbetats klart. Precis som Mats ser han stora problem med det kyrkopolitiska systemet. En aspekt av det är

kyrkovalens låga valdeltagande, en annan att det är ”för mycket politik och för lite kyrka” i kyrkomötet. Han tycker att de sju biskoparnas reservation borde ha vägt tyngre än vad den gjort. Vidare säger han att han när han läser läronämndens skrivelse får en känsla av att man inte arbetat förutsättningslöst utan redan i förväg bestämt vad man skulle komma fram till. Detta tillsammans med tidsaspekten återknyter han sedan till och säger att det mest hedervärda att göra hade varit att säga att ”vi behöver mer tid”, just för att få möjlighet att ”förbehålls- löst genomlysna frågorna under en längre tid” (IP 2).

Daniel och Ingrid talar båda om att kyrkan tagit sitt beslut för sent. Daniel säger att ”det är absurt att man inte gjort det (vigt samkönade par) innan”, och att man tagit beslutet ”sådär femti år för sent”. Den process som ledde fram till beslutsfattandet säger han sig inte ha ”följt så jättenoga”, detta för att han inte förväntade sig något annat beslut och hade blivit förvånad om ett sådant hade fattats. Att säga att man inte viger personer av samma kön tycker han kan vara ”psykiskt misshandlande” och därför inte teologiskt försvarbart.⁹ Dessutom tycker han beträffande den gamla äktenskapsformen att man ”varit på gränsen i människosynsfrågan”, vilket sammantaget gör att han säger att ”hade de tagit ett annat beslut hade jag nog fått fundera på om jag kunde vara kvar i min roll som präst i Svenska kyrkan” (IP 3). Han för också ett resonemang som tar sitt avstamp i det regeringsbeslut som föregick kyrkans och bygger på tvåregementsläran.¹⁰ Enligt Luthersk tradition hör äktenskapet till det världsliga regementet, ”det kristna äktenskap finns egentligen inte” och Daniel menar att om staten fattar beslut om att man ska viga samkönade par så ska kyrkan enligt ”god luthersk tradition” säga ”ja, då är det så”. Kyrkan har inte något ”extra mandat” i frågan (IP 3). Enligt detta resonemang borde frågan för kyrkan ha handlat om två alternativ; att fortsätta med vigselrätten, vilket innebär att man ombesörjer äktenskap i enlighet med statens beslut, eller att avsäga sig den. Beträffande att Daniel menar att det kristna äktenskapet inte finns är det relevant att påpeka att inte heller Anders och Mats hävdar något sådant. Däremot talar de om den traditionella kristna uppfattningen om vad ett äktenskap är och liknande och menar att samkönade äktenskap inte är förenliga med den. Detta innebär dock inte att de har invändningar mot regeringsbeslutet om sådana, vilket de båda gör väldigt klart.

Ingrid säger om kyrkans beslut att man ”skulle ha tagit det så att det sammanföll på nåt vis med den allmänna lagstiftningen i Sverige”. På så sätt hade man kunnat vara redo att viga samkönade par när regeringens beslut trädde i kraft. Hon menar att man dock inte vågat

---

⁹ För teologisk motivering, se s.20

¹⁰ Enligt Luthers tvåregementslära regerar Gud världen genom två regementen, det andliga - kyrkan - och det världsliga – staten. Dessa två regementen får inte sammanblandas. (Persson, 2009)

ta beslut tidigare för att de som är emot, vilka hon inte tror är så många, har haft så ”starka fästen”. Tvärt emot Mats och Ander menar att hon att vi (kyrkan) ”haft en god period på oss att förbereda oss, även om vi har varit [...] inte så säkra på hur vi står i frågan”. Hon menar att frågan om hur kyrkliga ceremonier för samkönade par skulle kunna utformas har diskuterats under ”våldig, väldigt, väldigt lång tid” och att det samkönade äktenskapet varit något som mognat fram genom diskussionen (IP 4). Denna uppfattning kontrasterar Anders, han talar om att frågan varit uppe de senaste fyra, fem åren. Medan Ingrid ser äktenskapet som en naturlig följd av utvecklingen i synen på homosexuella, ser han detta som en åtminstone delvis annan fråga.

Hos Ingrid finns ett par återkommande ord som jag ser som nyckelbegrepp i hennes förståelse av hur Kristendomen är och bör vara, samt hur den inte bör vara. Å ena sidan talar hon om att evangeliet är som ett svärd, att denna frågan skär som ett svärd, och att kyrkan skall vara ett salt (IP 4). Detta sätt att tala tolkar jag som uttryck för radikalitet, och en önskan om att kyrkan skall vara radikal. Denna uppfattning tycker jag bekräftas av att hon säger att ”en kyrka i motstånd är väl det som passar mig bäst”, vilket hon kopplar till att kyrkan vid sin första tid var i en minoritetssituation; ”vi hade alla emot oss”. Dessa för henne positivt laddade ord får sin motsats i ordet ljummen. Att vara ljummen handlar hos Ingrid om att inte våga ta ställning och att inte stå upp för saker och ting. Vid flera tillfällen säger hon också saker som att ”vi är ju ingen klubbverksamhet” med vilket hon menar att kyrkan har ett uppdrag i världen, och inte bara är en förening för trevlig samvaro (IP 4).

Jag tror att den bild av Jesus som rebell och utmanare av sin tids makt som målas upp i Bibeln vara något av ett ideal här. Han är minst sagt ett salt och odiskutabelt ”i motstånd”. Han tar ställning, han gör det med kraft och mod och till den grad att hans tro leder honom till martyrskap. Han är själva antitesen till vad Ingrid kallar ”ljummen”. Enligt min tolkning av Ingrid kan rebellen Jesus tjäna som en bild för hur hon vill att kyrkans ska vara. Jag vill alltså mena att det är i ljuset av detta man bör förstå varför det varit så viktigt för Ingrid att man fattat ett beslut och inte bara skjutit det på framtiden, ”det viktigaste är att man tar beslut och att de är väl genomarbetade, men man kan inte bara skylla på det att man måste... alltså nånstans måste man ta beslut och ibland blir det rätt och ibland kan det naturligtvis inte bli sådär jätterätt, men man kan inte heller på nåt vis gömma sig bakom att inte ta ett beslut” (IP 4).

Perspektiv på Tradition

Den som lägger tydligast vikt vid traditionen är Mats. Han säger att han bygger sin uppfattning om att Svenska kyrkan inte borde viga samkönade par på ”en konsensus inom kyrkan genom 2000 år, som man också har gemenskap med judendomen, en konsensus kring vad äktenskapet, att äktenskapet är en heterosexuell relation, mellan mannen och kvinnan, att den är skapelsegiven”. Senare i intervjun säger han att beslutet ”bryter mot kyrkans tradition i 2000 år”. Traditionen är alltså i sammanhanget tungt vägande. Skälet till varför traditionen är viktig ger han när han säger att ”kyrkan måste vara tidlös, den måste ha uppfattningar eller förståelser, ett tolkningssätt som inte är beroende av och speglar tiden”. Anledningen till att kyrkans förståelser inte skall spegla tiden är att de då styrs av det tillfälliga (IP 1).

Det för äktenskapsfrågan relevanta är kyrkans traditionella förståelse av äktenskapet såsom något naturgivet och oföränderligt. Denna uppfattning står helt i strid med vad den för queerteorin viktiga idéhistorikern och forskaren Michel Foucault säger om saken. Enligt honom är ”sexuella identiteter, uttryck och organisering [...] socialt och historiskt betingade” (Ambjörnsson, 2006, s.54-56). Ett exempel på detta är att ordet ”heterosexuell” för drygt hundra år sedan var en beteckning på en person som hade sex med någon av motsatt kön enbart för njutningens skull. Denna böjelse betraktades som en perversion och något som borde botas eller stävjas. Ur ett queerteoretiskt perspektiv är den tidlösa förståelse av äktenskapet som den kristna traditionen här representerar alltså rent nonsens.

Den vaksamme läsaren har säkert noterat att queerteorin vänder sig mot alla de traditionella tolkningar som Anders och Mats gör. Detta kommer sig av att denna tillkommit för att vara ett verktyg för att granska de institutioner, lagar och strukturer som upprätthåller heteronormen. (Ambjörnsson, 2006, s.52) Kyrkan är i sin traditionella form en sådan institution och dess traditionella lära omfattar lagar och strukturer som upprätthåller heteronormen. Att queerteorin i denna uppsatts kan framstå som tämligen partisk, kommer sig alltså av att den med framgång kan användas på det sätt som avsett är.

Även Anders refererar till den traditionella förståelse av äktenskapet när han säger att beslutet ”strider mot hur kyrkan förstått äktenskapets dynamik genom historien”. Till detta fogar han att ”det finns ju ingen kyrka – så vitt jag vet – som har en annan uppfattning om vad ett äktenskap är” (IP 2), vilket sätter ljus på att det här inte rör som en tradition som gått ur tiden, utan är i högsta grad levande. Anders motiverar inte varför traditionen är ett argument på det sätt som Mats gör det, men bara det faktum att han hänvisar till traditionen som ett skäl för sin uppfattning implicerar att han ser den traditionella förståelsen som riktig. Att den traditionella förståelsen är riktig är inte något som sägs rakt ut, men väl antas som en premis.

Detta kan tydliggöras med hjälp av Daniels referens till den traditionella förståelsen. Han säger att ”Det enda man kan säga det är att vi har gjort så innan (vigt enbart par av olika kön), det kan man säga, men det håller ju inte alls för mig att säga det” (IP 3). Här betraktas den traditionella förståelsen av äktenskapet som icke giltig. Den kan inte tala om för oss hur vi ska se på äktenskapet idag. Denna formulering att ”det enda man kan säga är att vi har gjort så innan”, vill jag mena, uttrycker tydligt ett underkännande av teologiska motiveringar för en äktenskapsform öppen bara för olikkönade par. När alla teologiska motiveringar för detta bruk blivit underkända blir bara själva bruket kvar, som en tom handlingspraxis.

Utöver denna traditionella förståelse av begreppet tradition, såsom en uppsättning traditionella tolkningar, kan man hos Daniel spåra en annan förståelse av begreppet. Han säger beträffande beslutet att det är ”viktigt att visa att naturligtvis ska det va såhär, det här god teologisk tradition att vi liksom... gör det här som vi borde ha gjort för många, många år sen” (IP 3). I detta sammanhang är det lite oklart vad han avser med ordet tradition, men det står helt klart att det inte rör sig om en uppsättning traditionella tolkningar. Relaterar man detta resonemang till ett han senare för angående konservatism, bokstavstro och hermeneutisk tolkningsmedvetenhet så klarnar bilden. Han talar här om uppfattningen ”att den mest genuina kristna tron är den konservativa” som vilshenhet, ”det är ju trams, då saknar man teologisk bildning om man tror det”. Han menar att ”tolkningsmedvetenheten”, förståelsen för att dogmerna inte är sanningen utan att de pekar mot sanningen, kan visa vägen fram till den, är något som funnits redan bland kyrkofäder på 200-talet (IP 3). Därför är det för honom rent nonsens att säga att en bokstavstro är mera genuin än en tro som väljer en tolkningsmedveten väg fram till sina sanningar. Han syftar alltså på en lång tradition av tolkningsmedvetenhet - en tolkningstradition - och ger därmed begreppet tradition en mer dynamisk prägel, vilket jag vill mena kastar ljus över det första citatet ovan. Denna syn på traditionen är dessutom något man finner inom den hermeneutik som Daniel förespråkar. Enligt två av hermeneutikens centralgestalter, Ricœur och Gadamer, är traditionen ett ”dynamiskt fenomen”. ”Traditionen hör [...] inte till det förgångna, utan den skapas på nytt och på nytt i dialogen mellan läsaren och texten” (Vikström, 2005, s.53).

Ingrid talar inte explicit om Traditionen, men en hel del av hennes uttalande avslöjar ändå att hon inte sätter något större värde på de traditionella tolkningarna. Hennes syn sammanfattas bra när hon säger att ”alla gamla exegeter” har gjort ett bra jobb på sin tid, men idag är de bara att skrota, för att idag måste vi återerövra bibelberättelserna och ”se dem utifrån den tid vi själva lever i med en mycket större mångfald” (IP 4). Världen har alltså förändrats så mycket att de traditionella tolkningarna har blivit mer eller mindre värdelösa och därmed är

en nytolkning nödvändig. En aspekt av det här är att samhället har blivit mindre heteronormativt, vilket gjort att mer än en typ av parförhållande accepteras. Detta är en del av den mångfald som måste tas i beaktande vid nytolkningen.

Perspektiv på Ekumenik

Mats och Anders är helt överens om att de ekumeniska kontakterna inte har skötts på tillbörligt vis. Mats säger att ”Svenska kyrkan har inte gjort det mest elementära ekumeniska samtal som behöver föras med andra kyrkor” och att ”beslutet bryter en ekumenisk konsensus mellan alla kyrkor”. Han menar vidare att ”man agerar som man är en isolerad ö” vilket gör att man ”marginaliseras mer och mer inom kristenheten” (IP 1). Det framgår tydligt att han ser detta som något i högsta grad negativt.

Anders talar om ekumeniken på ungefär samma sätt. Han nämner att man har fått kritik från systerkyrkorna i Borgågemenskapen för att beslutsprocessen gått för fort, och talar om reaktioner från den Romerska, den Anglikanske och den Ortodoxa kyrkan och att beslutet ”lett till spänningar” i de ekumeniska relationerna. Allt detta ser han som ett tecken på det är ”nått som inte riktigt stämmer”. Han menar att den illa skötta ekumeniken kan vara ett skäl till att flera kyrkor inte deltog vid biskopsvigningen i Uppsala den 8 november. Anders tror att man kunnat undvika en del av de ekumeniska spänningarna om man ”arbetat mer med frågan”, ordet ”arbeta” förstås då innefatta att föra mer ekumeniska samtal och att det hur som helst kunde ha varit fruktbart att diskutera igenom frågorna med andra kyrkor och se vad deras uppfattningar är och vilka deras argument för dessa är (IP 2).

Ingrid ser det som självklart att beslutet kommer leda till ”ekumeniska problem”, både i de stora internationella ekumeniska sammanhangen och inom de nationella. Som en parallell till detta framhåller hon att det blir problem bara av att hon är präst och kvinna. Hon menar också att frågan om samkönade äktenskap som är mer kontroversiell än kvinnoprästfrågan kommer väcka än större reaktioner och mötas med än mer intolerans. ”Men”, tillägger hon ”jag kan känna på nått vis att vi måste ju föregå med ett gott exempel och vi har tagit helt rätt beslut.”

Hon menar också att Svenska kyrkan på något sätt är föregångare i det att de har utvecklats och gått vidare i den här frågan (IP 4).

Daniel är den som är minst rädd om de ekumeniska relationerna. Han säger rakt ut att ”jag blir provocerad när någon säger – vi kan inte göra det här för det skadar ekumeniken” och att ”om ekumeniken blir skadad för att det finns så många homofober [...] alltså då får man ju välja väg [...] nån får ju gå före och visa vägen”. Att ekumeniken skulle komma till

skada kan han inte se som ett argument. Han tycker att det är lika dumt som att säga ”att jag kan inte rädda det här livet för jag blir smutsig om händerna”. Sedan sammanfattar han det hela med att säga att ”om ekumeniken är överställt att hjälpa människor och se människor, då är ekumenik ingenting som jag är intresserad av” (IP 3).

Den vikt mina informanter lägger vid de ekumeniska relationerna ligger alltså helt i linje med deras uppfattningar i äktenskapsfrågan. Jag tolkar de respektive uppfattningarna som att Anders och Mats tycker att de ekumeniska relationerna är viktiga och att det är tråkigt om beslutet leder till att dessa tar skada och att Daniel och Ingrid helt enkelt ser beslutet som viktigare än ekumeniken.

Perspektiv på Beslutets följder

Både Mats och Anders tror att beslutet kommer att leda till sämre förhållanden för präster som inte vill viga samkönade. De talar båda om ett muntligt löfte som givits om att präster inte skall tvingas viga samkönade, ett löfte de inte ger mycket för. Anders tror att det kan komma att ”krävas rättning i ledet”, precis som fallet var i frågan om kvinnliga präster.¹¹ Han hoppas på att beslutet ska följas av ett samtal där de som ”är för det här öppet och hederligt redovisar sina argument och vi som är mot öppet och hederligt redovisar våra” och att man från båda håll ska kunna säga att ”ja, man kan komma fram till olika uppfattningar i den här frågan och båda uppfattningarna är, ja intellektuellt hederliga”. Med ”intellektuellt hederlig” menas ”att man kan redovisa för sin ståndpunkt på ett hedervärt sätt” (IP 2).

Mats tror att man inte kommer prästviga sådana som inte vill viga samkönade, vilket innebär att ”många som har en kallelse att bli präst kommer att ställas utanför den möjligheten” (IP 1)

Vidare tror han att ”de samkönade äktenskap som ingås i Svenska Kyrkan kommer att vara väldigt få, på samma sätt som de ingångna partnerskapen var väldigt få”. Den förra uppfattningen bygger troligen på den senare. Detta är förstås möjligt, en viktig skillnad är dock att partnerskapet inte innebar fullständig inkludering. Partnerskapslagen innebar en gränsdragning mellan homo- och heterosexuallitet och såsom en institution för tvåsamhet som faller utanför normen, framstår partnerskapet som en ”undantagsställning” för ”undantagsmänniskor” (Ambjörnsson, 2006, s 94). Att ingå partnerskap skulle i ljuset av detta skulle

---

¹¹ I samband med att kvinnor 1958 blev behöriga till prästerlig tjänst antog kyrkomötet en samvetsklausul som innebar att en biskop inte behövde prästviga kvinnor om detta stred mot hans övertygelse. Denna klausul var knuten till 1958 års lag om kvinnlig behörighet till prästerlig tjänst och när denna lag upphävdes 1982 kunde klausulen inte längre åberopas. Därmed var det inte längre möjligt för en biskop att neka en kvinna prästvigning. Enligt den kyrkoordning som gäller sedan 2000 krävs för att få bli prästvigd att man förklarar sig beredd att arbeta tillsammans med kvinnliga präster (Persson, 2009).

kunna ses som att acceptera att bli särbehandlad, osökt ser jag en parallell i bussystemet under apartheid där svarta fick sitta på särskilda platser i bussarna, det vill säga, de fick åka buss, men inte på samma villkor. Under sådana förutsättningar skulle jag förstå de som avstod från att åka buss. Särskiljandet mellan partner- och äktenskap innebar en heteronormativ lösning, det gör inte en könsneutral äktenskapslagstiftning. Detta skulle kunna innebära att de samkönade äktenskapen blir fler än partnerskapen, men det återstår att se.

Ingrid säger att hon bara kan se något positivt med beslutet, ”för den enskilda människan, för samhället och för barnen” (IP 4).

Daniel hoppas att beslutet kan leda till att fler ska kunna ”öppna sina ögon och vidga sina vyer lite”, både i Sverige och i andra länder och kyrkor. Detta menar han skulle kunna förbättra situationen för homosexuella genom att man kan ”bekräfta och lyfta fram” och säga ”detta är helt normalt, det är helt okej”, och skapa samhällsklimat där homosexuella slipper leva i ”förljugenhet och gömdhet”. Han hoppas också att det kan leda till att fler förstår ”att det handlar om fria människor, vuxna människor som har rätt att bli kära i precis vem som dom blir kära i, och när det till och med klickar så att båda blir kära samtidigt så har man inget annat att göra tycker jag än en gudomlig plikt att gratulera” (IP 3).

Något jag finner intressant här är att tolerans är ett återkommande tema i informanternas förhoppningar och farhågor beträffande beslutets följder. Anders och Mats befarar att beslutet kommer leda till intolerans mot den inomkyrkliga minoritetsgrupp som utgörs av präster som inte vill viga samkönade. Daniel hoppas att beslutet skall leda till större tolerans gentemot en minoritetsgrupp i samhället, nämligen homosexuella.

Barnperspektiv

Mats ser äktenskapet som ”en relation där barnen är en självklar del”. Och han menar att det är ”fullständigt givet och självklart att ett barn behöver en relation till både en mamma och en pappa, att man behöver könsmissig relation till en mor såsom en mor och till en far såsom en far”. Vidare menar han att ”när vi säger att vilket kön föräldrarna har spelar ingen roll så är det en del av vår tids förvirring” (IP 1). Homosexuella föräldrar är alltså sämre för barnen. Heteronormen tar sig uttryck genom att heterosexualitet framstår som det utan tvivel ”mest åtråvärda och naturliga sättet att leva” (Ambjörnsson, 2006, s. 52). Mats kopplar sedan vidare till barnpsykologi och anknytningsteori i vilken han finner stöd för sin uppfattning. Han gör också en parallell till ett experiment med rhesusapor där dessa berövades sina mödrar och dog på kuppen; ”de behövde suga sig fast vid modern, och i den meningen fungerar vi människor likadant” (IP 1). Här, menar jag, tydliggörs uppfattningen att heteronormen är biologiskt

betingad, något som är en inherent del av vår världs beskaffning, det vill säga något naturligt och skapelsegivet. I fall där ”en man och en kvinna gifter sig i icke fertil ålder” samt vid händelse av att modern dör i barnsäng vilket var vanligt förr, är det relevant att relationen är i enlighet med ”grundmodellen” (IP 1).

Att reproduktion skulle vara någon viktigt för äktenskapet kommenterar Daniel med att om alla människor på jorden skulle få två barn skulle jorden gå under. ”Meningen för oss är olika och det är olika i olika tider för samma människor” (IP 3). Därmed kan inte reproduktionen ses som relevant för äktenskapet, vilket innebär att makarnas kön inte heller spelar någon roll.

Ingrid säger apropå barn att forskningen har visat att könet hos föräldrarna inte spelar någon roll ”utan det viktigaste är att man får kärlek och omsorg, och att man är efterlängtd, och att man har föräldrar som tar hand om en” (IP 4). Ingrids tal vittnar här, liksom vid flera andra tillfällen, om uppfattningar helt fria från heteronormativa inslag. Jag vill mena att hon i fråga om detta är helt konsekvent.

SAMMANFATTNING

I denna uppsats har jag hermeneutiskt och utifrån ett queerteoretiskt perspektiv undersökt hur fyra präster tänker, resonerar och motiverar sina uppfattningar i frågor relaterade till Svenska kyrkans beslut om att viga samkönade par.

Jag har visat att Mats och Anders som är emot beslutet i sammanhanget har tolkat Bibeln relativt bokstavligt. De är båda av uppfattningen att äktenskapet, såsom en relation mellan en man och en kvinna, är skapelsegiven. Deras tolkning av Jesus undervisning om äktenskapet är här av stor betydelse och deras skapelseteologiska tolkningar resulterar i en heteronormativ syn på parrelationer. För Anders handlar äktenskapsfrågan primärt om skapelseordningen.

Daniel och Ingrid är för beslutet och bygger sina uppfattningar på hermeneutiska tolkningar. De ser Bibelns heteronorm som något tidsbundet och föråldrat. Daniel kan inte se att skapelseberättelserna säger något om hur människor ska leva ihop medan Ingrid menar att de är präglade av den kontext de tillkom i. Inte heller hon läser någon heteronorm ur dem.

För Daniel är människokärleken tillsammans med uppfattningen att det inte är någon skillnad mellan heterosexuell och homosexuell kärlek det som motiverar samkönade äktenskap. Ingrid delar den senare uppfattningen och ser kyrkans uppdrag; att stå upp för orättvisor och samhällets utsatta är något som ett motiv för samkönade äktenskap. Anders menar att den

utlevda samkönade sexualiteten strider mot kärleken och att samkönade äktenskap innebär en välsignelse av denna. Mats menar att argument utifrån att kärleksbudet är överordnat faller på att ordet kärlek inte definieras.

Alla fyra informanterna menar att trosuppfattningar sprungna ur den troende måste undvikas, samt att sådana i förekommer bland deras meningsmotståndare

Mats och Anders tycker ekumeniken är viktig, samt att den i samband med beslutet skötts illa medan Daniela och Ingrid ser beslutet som viktigare än ekumeniken. Mats och Anders fäster också vikt vid traditionen och hur kyrkan förstått äktenskapet genom historien.

Daniel och Anders är negativa till Svenska kyrkans vigselrätt. Anders hade gärna sett att man avsåde sig vigselrätten för att undvika ett beslut som medför spänningar inom kyrkan. Daniel menar att beslutet i sammanhanget var viktigare än frågan om vigselrätt, för att detta fungerar som ett statement.

Ingrid och Daniel hade båda velat se ett tidigare beslut, medan Mats och Anders menar att det finns stora brister i behandlingen av beslutet och att beslutsprocessen gått för fort. Ingrid och Daniel har inga invändningar mot hur Svenska kyrkan behandlat frågan.

Mats och Anders tror att beslutet kommer leda till problem för präster som inte vill viga samkönade par. Anders hoppas dock att det ska följas av ett inomkyrkligt samtal kring frågan. Ingrid kan bara se något positivt med beslutet och Daniel hoppas att det ska leda till förbättrade villkor för homosexuella.

För Mats är dessutom äktenskapet en relation där barnen har självklar del. Han menar att föräldrarnas kön är viktigt och att barn behöver en relation till både en mamma och en pappa.

KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING

Källor

- Intervju 091117, Anders, Intervjuperson 2, (IP 2)
Intervju 091118, Ingrid, Intervjuperson 4, (IP 4)
Intervju 091119, Daniel, Intervjuperson 3, (IP 3)
Intervju 091124, Mats, Intervjuperson 1, (IP 1)
Bibel 2000: texterna. (1999). Göteborg: Cordia

Litteratur

- Ambjörnsson, Fanny (2006). *Vad är queer?* Stockholm: Natur och kultur
Holme, Idar Magne & Solvang, Bernt Krohn (1997). *Forskningsmetodik: om kvalitativa och kvantitativa metoder*. 2dra, [rev. och utök.] uppl. Lund: Studentlitteratur
Vikström, Björn (2005). *Den skapande läsaren: hermeneutik och tolkningskompetens*. Lund: Studentlitteratur
Lundberg, Lennart (2009) (Lång väg till äktenskap för samkönade par). *Kyrkans tidning*, 42, 4-5.

Skrivelser och yttranden

- Kyrkostyrelsen skrivelse 2009:6, *Vigsel och äktenskap*
Läronämndens yttrande 2009:12y, *Vigsel och äktenskap*
Kyrkostyrelsens skrivelse till Kyrkomötet 2002:5, *Kyrkan och homosexualiteten*

Internetkällor

- Dahlöf, Hans-Gösta, *Nationalencyklopedin* www.ne.se, artikel: homosexualitet 2010-01-14
Jonson, Jonas (2009), *Nationalencyklopedin* www.ne.se, artikel: ekumenik, 2010-01-13
Persson, Per Erik, *Nationalencyklopedin* www.ne.se, artikel: kvinnoprästfrågan, 2010-01-14
Persson, Per Erik, *Nationalencyklopedin* www.ne.se, artikel: andligt och världsligt regemente, 2010-01-12
<http://www.svenskakyrkan.se/default.aspx?di=283458&refdi=257399>, 2010.01.11
http://www.svenskakyrkan.se/km_om_97/om/skriv/503/ss975035.htm, 2010.01.11
<http://www.svenskakyrkan.se/default.aspx?di=38518>, 2010.01.12
<http://www.svenskakyrkan.se/default.aspx?di=311631>, 2010.01.12
<http://www.svenskakyrkan.se/default.aspx?di=252995&ptid=0>, 2010.01.12

Övriga källor

Rimmerfeldt, Annemarie, 2010, E-postmeddelande till mig med information om Teologiska Kommittén, 2010-01-13.